

Mijn vader heeft zijn jonge jaren (17-22 jaar) in Jappen- en Indonesische interneringskampen doorgebracht. De rest van zijn leven was hij niet in staat om verbinding te maken met zijn omgeving. Als een bang en rusteloos persoon voelde hij zich nergens meer veilig. Hij was altijd op de vlucht voor iets wat hij niet goed onder woorden kon brengen.

Ik vertel u zijn verhaal op basis van wat ik van anderen over hem heb gehoord. Dat hij als persoon charmant en aardig in de omgang was, hoorde ik voornamelijk van mensen die alleen zijn buitenkant kenden. In mijn vriendenkring heb ik ook vrienden of oud-collega's die hem als leraar hadden meegemaakt. Zij roemden het geduld dat hij met hen had en zijn onverstoortbaarheid in al die gevallen dat zij probeerden de orde in de klas te verstoren. Alsof het hem niets deed en hij alles wel goed vond.

Mijn oma vertelde wel veel aan mij over hoe zij zelf was opgegroeid in het weeshuis en hoe zij later haar kinderen, waaronder mijn vader had grootgebracht. Als klein kind begreep ik waarschijnlijk niet zo veel van wat zij mij had toevertrouwd. Vele jaren later kon ik gebruik maken van deze verhalen die nog steeds regelmatig bij mij opborrelen. Over de oorlogsjaren heeft zij mij niets verteld.

Over de kamptijd van mijn vader kon ik gebruik maken van wat mijn vader aan mijn eigen kinderen vertelde. Zoals wel vaker het geval blijkt te zijn, is het voor mensen makkelijker nare gebeurtenissen te vertellen aan kleinkinderen dan aan de eigen kinderen.

Verder heb ik gebruik kunnen maken van documenten die ik na zijn dood aantrof in een koffertje. Daarin bewaarde hij informatie over zijn aanvragen voor een uitkering als oorlogsslachtoffer, de informatie over de komst naar Nederland en zijn diploma's.

Al met al bleek dit bij elkaar voldoende materiaal om het verhaal over het leven van mijn vader te reconstrueren.

Intergenerationele traumaverwerking

Na bijna 80 jaar is het niet meer nodig om uit te leggen dat trauma's van oorlogsslachtoffers overdraagbaar zijn op de volgende generaties.

Dit wordt intergenerationele overdracht van trauma genoemd. Onderzoek heeft aangetoond dat kinderen van ouders die oorlogstrauma's hebben meegemaakt, zelf ook psychologische en emotionele gevolgen ondervinden, zelfs als ze de oorlog niet zelf hebben meegemaakt¹.

Veel Indische Nederlanders² hebben traumatische gebeurtenissen meegemaakt tijdens de Japanse bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog – in de jaren 1942-1945 –, en de daarop volgende strijd na het uitroepen van de onafhankelijkheid op 17 augustus 1945 door de Republiek Indonesië. Vervolgens hebben in de periode na de soevereiniteitsoverdracht door Nederland aan Indonesië in 1948, vele mensen het leven gela-

¹ Indische gemeenschap - Tweedewereldoorlog.nl

² 'Indische Nederlanders' is overigens een verwarrend begrip, maar ik gebruik de term omdat deze aanduiding wel algemeen geaccepteerd is. Een betere noemer is Indo-Europeaan of afgekort Indo, een benaming voor mensen die zowel Indonesische als Europese voorouders hebben.

ten. De gebeurtenissen zoals het verliezen van huis en haard, het niet naar school kunnen gaan, gevangenschap, het gebrek aan eten en drinken en het ondergaan van martelingen, hebben bij Indische Nederlanders diepe psychologische sporen nagelaten. De psychologische problemen kunnen variëren van angst en depressie tot posttraumatische stressstoornis (PTSS). Met als gevolg het gevoel van ongewenst te zijn, gezondheidsproblemen, relatieproblemen, het niet kunnen uiten van gevoelens, het gevoel niet van betekenis te zijn, het zich ondergeschikt opstellen ten opzichte van andere mensen enz.

Trauma's worden aan de kinderen vaak doorgegeven via verhalen, opvoedingsstijlen en zelfs het DNA kan veranderen, zo is inmiddels bekend. Het zwijgen of verkleuren van het verleden het zogenaamde "Indisch zwijgen"³ heb ik zelf in de praktijk ervaren.

De genetische veranderingen maken dat deze symptomen soms bijzonder moeilijk terug te leiden zijn tot de overdragende ouder. Gelukkig zijn er als gevolg van de vele onderzoeken veel initiatieven en projecten opgezet om de Indische gemeenschap te ondersteunen en erkenning te geven voor hun ervaringen. Het Indisch Herinneringscentrum⁴ werkt aan het documenteren en

³ Het "Indisch zwijgen" heeft verschillende oorzaken. Een belangrijke factor is het leed dat veel Indische Nederlanders hebben ervaren tijdens de koloniale periode in Nederlands-Indië. De gevoelens van pijn, vernedering en het negeren door de Nederlandse politiek en samenleving na de repatriëring kunnen nooit volledig zijn verdwenen. Deze emotionele last heeft geleid tot een generatielange stilzwijgen over het verleden. Zie ook: de documentaire Indischzwijgen.nl

⁴ Het Indisch Herinneringscentrum is een kenniscentrum over de Nederlands-Indische geschiedenis van ongeveer 1930 tot heden met een focus op